Heini Kainulainen
OTT, dosentti, Helsingin yliopisto & Turun yliopisto

Eduskunnan lakivaliokunta
Lisälausunto 25.4.2022

Asia: Lisälausunto kuulemistilaisuuden 22.4.2022 jälkeen koskien hallituksen esitystä eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 13/2022 vp ym. aloitteet)

Kuulemistilaisuudessa oikeusministeriön edustaja esitti, että ”heikompi asema” on laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallinen käsite, eikä ”heikompaa asemaa” ole mahdollista nostaa raiskausrikoksen tunnusmerkistöön. *Huomautan, että olen lausunnossani ehdottanut ”haavoittuvan aseman” nostamista lakitekstiin.*

En pidä haavoittuvaa asemaa laillisuusperiaatteen näkökulmasta ongelmallisena käsitteenä. Esimerkiksi voimassa olevassa rikoslaissa ihmiskauppaa koskevassa tunnusmerkistössä (RL 25:3) lähdetään liikkeelle siitä, että joka ”käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa” on ko. säännöksessä myöhemmin määritellyissä tapauksissa tuomittava ihmiskaupasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Katson, että kysymys on hyvin samantyyppisestä ilmaisusta kuin ”haavoittuva asema”.

Tämän lisäksi huomautan, että rikoslaissa esimerkiksi kiskontaa (RL 36:6) ja kiskonnantapaista työsyrjintää (47:3a) koskevissa säännöksissä puhutaan toisen riippuvaisen aseman hyväksi käyttämisestä. Kyse on samanlaisesta ilmaisusta kuin ”haavoittuva asema”. Vastaavalla tavalla nykyisessä voimassa olevassa rikoslaissa törkeän kiristyksen (RL 31:4), törkeän petoksen (RL 36:2) ja törkeän kiskonnan (RL 36:7) tunnusmerkistöissä arvioidaan tilanteita, joissa käytetään häikäilemättömästi hyväksi ”toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa”. Kaikissa mainituissa törkeissä rikoksissa rangaistusasteikkona on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Katson edelleen, että kysymys on hyvin samantyyppisestä ilmaisusta kuin ”haavoittuva asema”. Edellä selostetulla tavalla voimassa olevassa rikoslaissa puhutaan siten rikoksen uhrin alisteisesta tai heikosta asemasta, turvattomasta tilasta tai muulla tavalla rikoksentekijästä riippuvaisen aseman hyväksi käyttämisestä. Raiskauksia koskeviin tunnusmerkistöihin sopii mielestäni erittäin hyvin ilmaus ”haavoittuva asema” kattamaan niitä elävässä elämässä esiintyviä moninaisia tilanteita, joissa uhri on riippuvuussuhteessa tai muulla tavalla valta-asemaltaan heikossa tai alisteisessa asemassa.

Helsingissä 25.4.2022

Heini Kainulainen
Dosentti